

SEJTFELTÁRÁS

Ismétlés: nincs rögzített műveleti sorrend, de vannak általános irányelvek:

(1/b **SEJTFELTÁRÁS**: csak akkor szükséges, ha a termék intracelluláris)

Milyen erős a sejtfal?

Az állati sejtek kipukkannak a deszt vízben, a mikroorganizmusok nem – a sejtfal kibírja az ozmózisnyomást.

Mekkora ez?

→ 0,9 %-os NaCl → ~1/6 mól → ~ 1/3 ozmól → $p \sim 24/3 = 8 \text{ bar}$ → nyomástartó edény

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

1

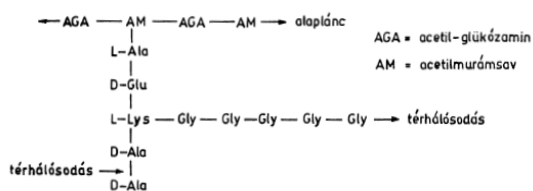

A SEJTFAL

A Gram pozitív baktériumok sejtfalának szerkezete:
Szénhidrát alaplánc, peptid oldalláncok

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

2

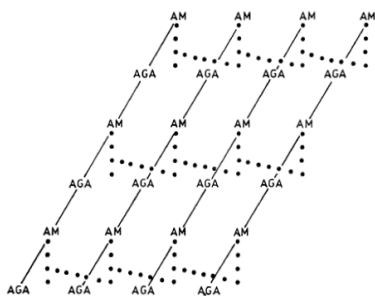

A SEJTFAL

Térhálósodás:
a peptid oldalláncokon keresztül
(penicillin!)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

3

AZ ÉLESZTŐK SEJTFALA

Glükán- és mannán-fehérje komplex rétegek

CITOPLAZMA

MANNÁN
GLUKÁN
MEMBRÁN

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A PENÉSZEK SEJTFALA

Több réteg, változatos kémiai összetétel:

- β-glükán
- kitin
- kitozán
- cellulóz
- peptidoglükán

A *Neurospora crassa* sejtfalának vázlatos szerkezete.
Az egyes rétegek:
(a) külső α- és β-glukan réteg.
(b) glükoprotein hálózat, benyúló glükán részekkel
(c) túlyomrész fehérből álló réteg
(d) kitines réteg, fehérjébe ágyazott mikrofibrillumok

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A SEJTFELTÁRÁS KINETIKÁJA

A beltartalom kiszabadulását a feltárási módszertől függetlenül elsőrendű kinetikával lehet leírni:

$$\frac{dP_1}{dt} = -kP_1$$

P_1 a sejten belül lévő termék koncentrációja

Szétválasztással integrálva a P_1 időben exponenciálisan csökken.

$$\int_{P_1}^{P_0} \frac{dP_1}{P_1} = - \int_0^t k dt$$

Praktikusan inkább a kinyert termékmennyiséget fejezzük ki:

$$R = P_{10} - P_1$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

A SEJTFELTÁRÁS KINETIKÁJA

A kinyert termék mennyisége ekkor így alakul:

$$R = P_{i0} [1 - e^{-kt}]$$

Ugyanakkor a termék is károsodhat (bomlás, denaturálódás), amit szintén elsőrendű kinetikával közelíthetünk:

$$\frac{dS}{dt} = -K_d S$$

ahol:
S – specifikus aktivitás

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

7

A SEJTFELTÁRÁS KINETIKÁJA

Az inaktiválódás is exponenciálisan megy végbe:

$$S = S_0 e^{-K_d t}$$

Az eredő termékkihozatal a két tényező kombinációjával fejezhető ki:

$$R_e = RS$$

azaz:

$$R_e = P_{i0} [1 - e^{-kt}] [S_0 e^{-K_d t}]$$

A konstansokat összevonva:

$$R_e = K(1 - e^{-kt}) e^{-K_d t}$$

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

8

A SEJTFELTÁRÁS KINETIKÁJA

Kísérleti eredmények: van optimális feltárási idő

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

9

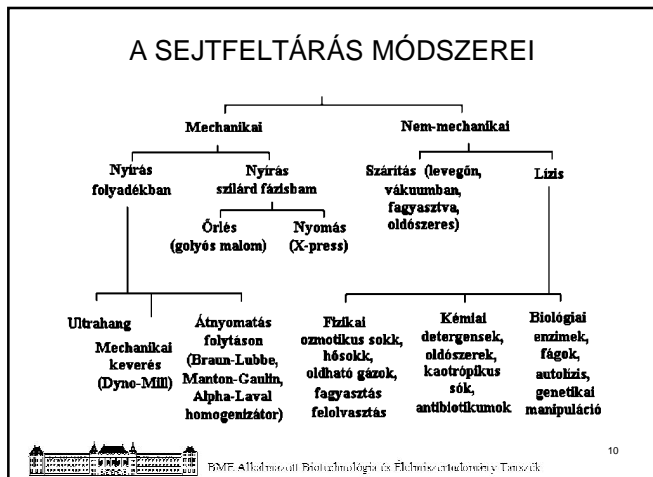

ULTRAHANGOS FELTÁRÁS

„Szonikálás”
15-25 kHz
Kavitációs mechanizmus
Melegsik → hűtés
szabad gyökök

Csak laborban.

SONOPULS HD 2070

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

GYÖNGYMALMOK

Festékipari pigment-homogénizátorok

0,1-2 mm kopásálló üveggyöngyök → SZUSZPENZIÓ
⇔ ÜVEGGYÖNGYÖK

Dörzsölő-koptató hatás → HŐFOKSZABÁLYOZÁS

Tárcsás keverők

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

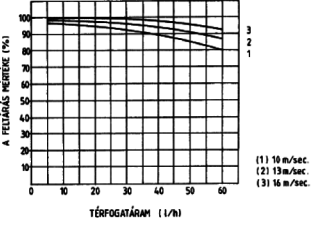

GYÖNGYMALMOK

Tárcsás keverők, nagy fordulatszám

(1) 10 m/sec.
(2) 15 m/sec.
(3) 16 m/sec.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

13

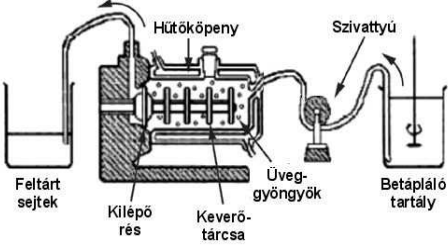

GYÖNGYMALMOK

Folyamatosan üzemeltethetők – az üvegyöngyöket vissza kell tartani.
Hűtés

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

14

IPARI BERENDEZÉSEK

DYNO-MILL

Technische Daten   Technical Data   Données techniques

DYNO-Mill Typ/Type		KDL	KDL SPECIAL	KDL PILOT	KD 5	KD 15	KD 50 CN	KD 200 C	KD 250 C
Málinhabtár Grinding container Récipient de broyage	Liter	0,8 cont. 0,3 batch 0,15 batch	0,8	1,4	5	15	49	215	275
Motor Moteur	kW	1,85	1,85	3,3	11	17,5	30	55	75
Magh Hauteur	mm	470	470	520	1475	1680	1920	2090	
Länge Longueur	mm	520	520	520	935	1040	1440	2220	2730
Breite Width Largeur	mm	600 710	600 710	520 650	665	840	1050	1230	
Gewicht ca. Approx. weight	kg	82	82	95	330	550	1050	2150	2800

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

15

GYÖNGYMALMOK

Előnyök:

- Folytonosítható
- Léptéknövelhető

Hátrányok:

- Nagy energiafogyasztás (+ hűtés)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

16

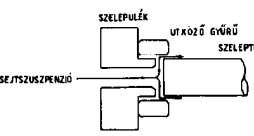

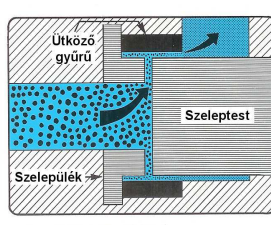
NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

Speciálisan kialakított fojtáson (homogenizáló szelep) nagy nyomással (200 - 600 - 1000 bar) átnyomják a szuszpenziót. Eredetileg tejipari berendezés.

Feltárási mechanizmusok:

- áramlási
- ütközési

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

17

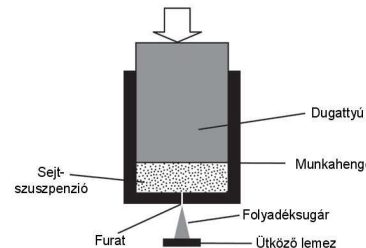

NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

Szakaszos megoldás (French press)

Hidraulikusan mozgatott dugattyú préseli át a folyadékot a nyíláson. A folyadéksugarat fém felületnek ütköztetik.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

18

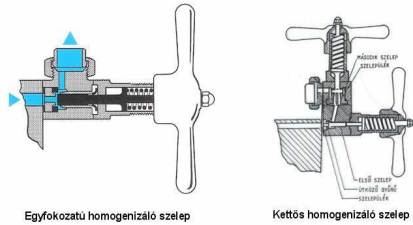

NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

Folytonos megoldás: szabályozható szelepek
 Egyfokozatú (200 – 600 bar) és
 Kétfokozatú (600 -1000 bar) homogenizátorok

Egyfokozatú homogenizáló szelep

Kétfős homogenizáló szelep

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

19

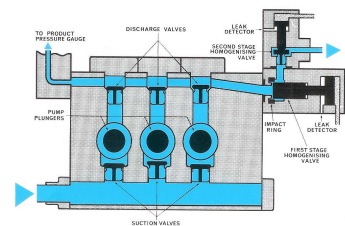
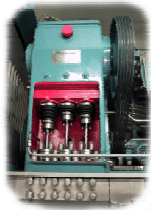

NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

Milyen szivattyú képes ilyen nyomást létrehozni?
 Csak a dugattyús.
 Az egyenletesebb működés érdekében 3 dugattyú dolgozik, fázis-
 eltolással

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

20

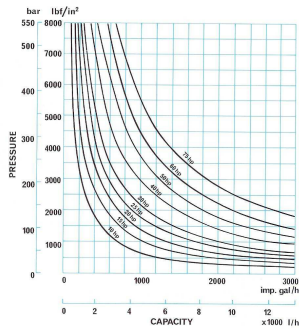

NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

A homogenizátor működési
 jelleggörbéje lényegében azo-
 nos a szivattyúéval.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

21

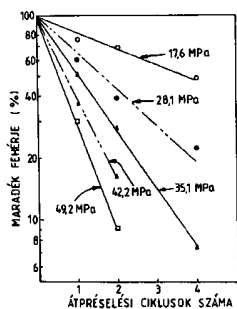

NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

Rendszerint többszöri átnyomatásra, cirkuláltatásra van szükség (Hűtés!)

$$\ln \left[\frac{1}{1-R} \right] = kN_p P^a$$

ahol: N - átnyomatások száma
 P - nyomás
 a - mikroba konstans
 k - sebességi állandó

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

22

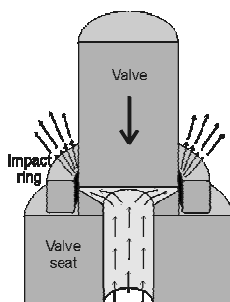
NAGYNYOMÁSÚ HOMOGENIZÁTOROK

Előnyök:

- > Folytonosítható
- > Léptéknövelhető

Hátrányok:

- > Nagy energiafogyasztás
- > masszív szerkezet
- > eltömődésveszély

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

23

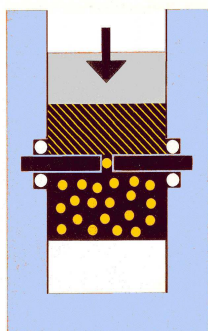

X-PRESS

A sejtuszpenziót fagyott állapotban préselik át egy furaton.

Hogyan lehetséges ez?

Kellően nagy (2000 – 6000) bar nyomáson a jég összenyomható, és így deformálható.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

24

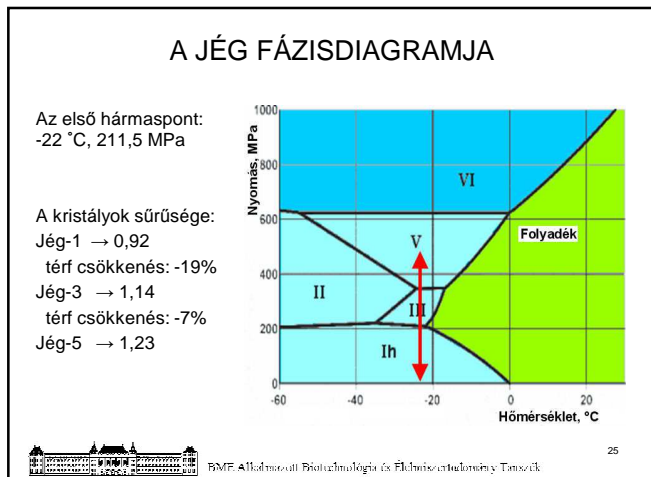

X-PRESS

Előnyök:

- Nagyon jó hatások
- Nincs denaturálódás, bomlás
- Nagyon tömény szuszpenziót is lehet kezelni

Hátrányok:

- Szakaszos
- Robosztus szerkezet
- Nem léptéknövelhető

X-PRESS Zellendesintegrator

26

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

FIZIKAI MÓDSZEREK

Szárítás:
A klasszikus hővel való szárítás egyrészt rossz feltárási határfokú, másrészt számos terméket denaturál. Inkább:
Fagyasztva szárítás (liofilizálás) (védőközeggel - törzseltartás, enélkül - sejteltárás) nincs denaturálódás
Oldószeres szárítás (acetonpor) készítés (kombinálható étellel)

Fagyasztás – felolvasztás

Hősokk - vízben

27

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

FIZIKAI MÓDSZEREK

Ozmotikus sokk: nem sókkal, hanem neutrális vegyületekkel (glikolok, glicerín, glükóz)

Oldószerekkel:

- Szárítás acetonnal, majd éteres kezelés
- Élesztő autolízis toluollal

Detergenssekkel:

- Beépülnek a sejtmembránba és rongálják annak szerkezetét.
- Kationos és anionos egyaránt
- Epesavak

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

28

FIZIKAI MÓDSZEREK

Dekompresszió

Henry törvény:

$$C^* = \frac{1}{H(i)} \cdot P_i$$

Nagy nyomáson sok gáz oldódik a folyadékban (a sejten belül is).

A nyomás csökkenésével az oldhatóság lecsökken – a gáz buborékok formájában távozik (szódavíz, keszonbetegség)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

29

ENZIMES MÓDSZEREK

Sejtfalat bontó specifikus enzimek

- baktériumok - lizozim
- élesztők - mannanáz (Yeast Lyase, *Cytophaga sp.*)
- penészek - kitináz, celluláz
- növényi sejtek - celluláz

Több komponensű készítmények

- csigaenzim - emésztőnedv
- *Trichoderma* indukált enzimek

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

30

GENETIKAI MÓDSZEREK

Lizogén fágokkal
A lizogénia indukálható

Indukált autólízis, apoptózis
